

קרא, חשוב, עשה!

(תדריך לינואר)

בחורף

בלתי אפשרי הוא לכתוב תדריך לינואר בלי להזכיר בפעם האלף את בעיות הקור, הרטיבות, והבוץ וכל המשתמע מזה. באופן מיוחד אדגיש הפעם את המצע היבש. המחקרים שנעשו בחורף אשתקד מוכיחים ללא ספק שהתפטמות העגלים נפגעת ובמקרים קיצוניים אף פוחתת עד אפס בקור וברטיבות. במקביל לזה מתגברות דלקות העטין מאותה סיבה. תופעות אלה סבירות למדי כיון שבמזג אוויר קר מוקדש חלק מסויים של אנרגיית המזון לחימום, ואם מתלוות לקור גם רטיבות. הרי כמות האנרגיה הדרושה לחימום הולכת וגדלה. אין שום צורך להסביר את השפעתה השלילית של הרטיבות — בייחוד כשקר בחוץ — על בריאות העטין. מכל זה נובעות שתי מסקנות: (א) דאג שהמצע עליו רובצות הבהמות, יהיה יבש תמיד; אין כל ספק שקיום מצוה זו יבוא על שכרו אף במקרה שכמות הרפד תהיה רבה ככל שתהיה. ריפוד יומיומי — הכרח! (ב) כדי לקיים חימום פנים הגוף של הבהמות, הכרח הוא, שיואבסו מזונות כאלה אשר ביכולתם לספק את החום בכמויות מזון הקטנות ביותר. אחד האמצעים היעילים הוא — להגדיל את מנת המזון הגס היבש, או היבש למחצה (שחת-תחמיץ).

המחקר של ד"ר דוד לוי בנוהייער הוכיח שהעגלים שקיבלו כמות גדולה של מספוא גס, שמרו ביעילות רבה יותר על תוספת המשקל בחורף מאשר אלה שעיקר מזונם היה מזון מרוכז. המפתיע במיוחד הוא בכך, שבנסיון הנ"ל היה מדד התחלופה 1 ק"ג חומר יבש במספוא גס לעומת 1 ק"ג חומר יבש במזון מרוכז. גישה זו היא כמובן קיצונית ומוסברת בתיכנון הניסוי, אך התוצאות על כל פנים, מאלפות ביותר. כל הדברים הללו מקבלים משנה חשיבות בקשר עם המספוא הירוק המופיע בתפריט בעונה זו; בוקרים רבים רואים אותו כמזון גס, אך עסיסיותו הגדולה ורכותה של התאית מקרבים אותו, מב-

חינת השפעתו על הפעלת מערכת העיכול והספקת חום, למזון מרוכז.

היונקים

רגישותם המיוחדת של היונקים לקור ידועה לכל. חמור הדבר במיוחד ברבים מהמשקים בהם שיא ההמלטות חל דווקא בעונה זו. ריכוז מספר גדול של וולדות רכים מגביר, כנראה, חיוניותם ואליםותם של גורמים מזיקים. דרושה עלי-כן תשומת-לב מיוחדת כדי לצמצם ככל האפשר בתקופה זו את הנזקים. נביא תזכורות אחדות בנדון:

(א) מן ההכרח להבטיח כמות מספיקה של כלובים כדי לשכן כל וולד בכלוב נפרד לפרק זמן, כמתוכנן;

(ב) הכלוב צריך להיות בנוי שיהיה נוח לניקוי, ובאופן מיוחד יש להקפיד שמקום המרבץ (תחתית הכלוב) יהיה נקי;

(ג) יש להתקין סידורים מתאימים להגשת שחת, מזון מרוכז ומים;

(ד) כל כלוב, לתוכו מכניסים וולד חדש, מוכרח להיות נקי ומחוטא (חומרי חיטוי: אש לסורג ברזל, או סודה קאוסטית, או כל חימר אחר);

(ה) באיזורים עם הפרשי טמפרטורה ניכרים בין יום ללילה, כדאי להחזיק את הוולדות הרכים במבנה שאפשר לסגור אותו;

(ו) בחשיבותו של הקולוסטרום אי אפשר להתגזים. אך אפשר להזיק ע"י הגמעת מנות גדולות מדי בשני הימים הראשונים לחיי הוולד; (ז) הכלל הוא — כמויות קטנות (0.5 — 0.75 ליטר), לעיתים קרובות, במשך היממה הראשונה לפחות;

(ח) הקפדה מיוחדת על נקינות של החלב ועל טמפרטורה מתאימה 37—38 מ"צ;

(ט) בימים הראשונים מקטינים את מספר הארוחות ומגדילים את המנה (עד ל-1.5—2 ליטר בגיל שבוע);

(כב) רצוי לבודד ללא דיחוי כל וולד חולה ולהתייעץ ברופא. אם מפסיקים את ההגמעה בחלב או בתחליפים עד שיבוא הרופא, יש להגמיע בנוזל אחר, כגון תה, מרק פשתן וכדומה. אסור לייבש את הוולד.

(כג) היידע המקצועי של המטפל (ת) בוולד דות ועינו הפקוחה הם הערובה הטובה ביותר להצלחה.

כל הדברים הנ"ל הם רק חלק ממה שיש לעשות. לכן תעמדו בקשר מתמיד עם בעלי המקצוע והמדריכים, ובאופן מיוחד בעונת ההר מלטות.

הערה קצרה לעזרא צמרי

אין כותב הטור הזה מתיימר לקבוע מסמרות והלכות בקשר לגידול בקר. הדברים נכתבים על מנת לעזור את הבוקרים לעשייה הנכונה. הערות מקצועיות לדברים שבטור רצויות ביותר ולא יתפרשו ע"י אף אחד באופן שלילי, ולכן טוב שירבו בהערות, כי בסופו של דבר נלמד כולנו מדעות שונות אם רק יעמדו בפני הביקור רת המקצועית. ברם, בטיפול בבעלי-חיים אין גם אמת אחת, והשינויים שחלו במשך השנים האחרונות מוכיחים. רצוי לקחת בחשבון שהדברים שנכתבים כאן מיועדים לציבור בוקרים רחב ככל האפשר. לאור החשיבות של ההערות לא נתווכח על תפיסות שונות, ואם נתרשם שהדברים טעונים בירור יסודי נפנה לבעלי סמכות מקצועית.

חיים שור

(י) אחרי תקופה זו אפשר לעבור בהדרגה לתחליפי-חלב;

(יא) רצוי להשתמש בתחליפי-חלב לפי הוראות הייצרן;

(יב) החל מגיל שבוע יעמדו שחת, מ"מ ומים לרשות הוולד לאכילה חופשית.

(יג) את השחת, המ"מ והמים, יש להחליף לפחות פעם ביום;

(יד) השחת תהיה — העדינה ביותר שישנה במשק;

(טו) המ"מ (או מ"מ מיוחד ליונקים או מ"מ עשיר חלבון) יוגש במיכל מיוחד שבתא הוולדות (בדיר). רצוי לתת מ"מ ללא הגבלה באיבוס זה, כי הוולדות אוכלים יותר כאשר הם לא נאלצים להעביר את הראש דרך הסגר;

(טז) אחרי ההגמעה בתא, יישארו הוולדות קשורים לפחות מחצית השעה על מנת למנוע לקיקה הדדית. בזמן זה יוגש מעט מ"מ באיבוס; (יז) האבסה חופשית זו כדאי להמשיך בה עד לגיל 4 חודשים לפחות;

(יח) התקינו את הכלים להאבסה חופשית זו בצורה שיימנע בזבוז אוכל (לכלוך ע"י שתן, זבל והכנסת רגליים);

(יט) עד גיל זה צריך הוולד להתרגל לא-כילת 3-4 ק"ג מ"מ ביום;

(כ) מספוא ירוק אפשר להוסיף למנה החל מגיל 6 שבועות בערך. הירק צריך להיות עדין; (כא) החל מגיל זה בערך עוברים להזנה קצובה;

● בתחנת הנסיונות הקירגזיות (ברוסיה) ערכו ניסויים בהזנת עגלות. קבוצה אחת קיבלה 94 ק"ג חלב מלא + 1100 ק"ג חלב רזה; קבוצה שניה — 180 ק"ג חלב מלא + 900 ק"ג חלב. הגמילה בגיל של 6 חודשים. כמויות המזון המרוכז, עד הגיל של חצי שנה — 186 ק"ג לקב' ראשונה, 210 ק"ג לקבוצה השניה, כמויות השחת והמספוא הירוק היו שוות בשתי הקבוצות — 260 ק"ג שחת ו-280 ק"ג מספוא ירוק.

קבוצה שלישית של עגלות הוגמעה 360 ק"ג חלב מלא בלבד והיא נגמלה בגיל של 10 שבועות. בגיל ההמלטה הראשונה לא היה כל הבדל בין הפרות של כל שלוש הקבוצות, לא בגודל הגוף ולא בתנובה ונמצאו בעלות שיאים בתנובה בכל הקבוצות.

שוב הוכחה כמה גמישה עשויה להיות ההזנה של העגלות, והמסקנה היא שיש מקום ל"תמרונים" רבים. תוך הבאה בחשבון של תנאי משק ושיווק שונים והקפדה על רמות מינימום מסוימות במזון בגיל הרך ובעיקר על טיפול מתאים.